

які надають професійну правничу допомогу військово-цивільним адміністраціям.

Таким чином, ускладнена діяльність адвокатури в умовах воєнного стану призвела до оновлення її організації, режиму і формату функціонування професійного механізму.

Підсумовуючи слід зазначити, що незважаючи на ці труднощі, адвокатура продовжує захищати права і свободи людини та громадянина, надавати безоплатну правову допомогу і поширювати свою діяльність на громадян України, які знаходяться за її межами.

Проте, належне закріплення норм адвокатської діяльності в умовах воєнного стану на законодавчому рівні є необхідним для ефективної діяльності адвокатів в умовах воєнного стану.

Література

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 лип. 2012 р., № 5076-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2013. № 27. Ст. 282.

БЕЛЬО Людмила

Національний університет «Одеська морська академія»,
старша викладачка кафедри загальноправових дисциплін

ПОРУШЕННЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ДИТИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Збройний напад Російської Федерації на Україну спричинив масові порушення прав людини та міжнародного гуманітарного права, що має катастрофічні наслідки для Українського народу та є безпрецедентними у світі. До 24 лютого 2022 року не можна було навіть збагнути про масштаби порушень суб'єктивних прав людини від найменшого до глобального в усіх сферах: соціальній, освітній, культурній, трудовій, економічній, екологічній, побутовій...

Війна порушила ритм, порядок, спосіб життя кожного українця від найстаршого до наймолодшого, позбавила дітей можливості жити безтурботно та безпечно, належно вчитися, всебічно розвиватися, виховуватися в сім'ї, бути дома, спілкуватися в колі друзів, відпочивати... Порушені всі права та свободи найвразливішої категорії, скривджених, поневолених українських дітей, що характеризують рівень та обсяг порушених природних прав, що закріплені в Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про соціальні, економічні і культурні права,

Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Конвенції про права дитини.

І хоч Основним законом України визначено, що «діти рівні у своїх правах» та «будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються законом» (ст. 52 КУ України) [1], Сімейним кодексом України закріплені особисті права дітей (Глава 13) [2], війна невинно безчинствує, породжує сирітство, загибель дітей, страждання та тотальну небезпеку. Гнітючими є відомості державної платформи «Діти війни», що базується на даних Національного інформаційного бюро, станом на 04.05.2023 року: 478 українських дітей загинули, 963 дитини — дістали поранення, 406 дітей — зникли, 19 393 дитини було депортовано російським агресором, а повернути вдалося лише 364 дітей [3].

На превеликий жаль кількість дітей, які фізично страждають від війни, щодня невинно збільшується. Ці дані є катастрофічними, за зазначеними фактами та цифрами криються важке горе людей, страждання, розпач, втрата, смерті дорослих та дітей. РФ порушує абсолютно всі права дітей України, не визнає та не дотримується міжнародного законодавства, є диким кровожерливим варваром, що катує, поневолює, гвалтує, вбиває, руйнує та нищить культурні цінності, паплюжить демократичні засади, ігнорує думки міжнародного співтовариства, є загрозою не тільки для України, її територіальної цілісності, але й для європейських країн. Війна позбавила безпеки, принесла загрози, переформатувала цінності, але визначила і пріоритети серед яких – є діти, найдорожче у батьків і майбутнє держави.

Законом України «Про охорону дитинства» сформульовано поняття, постраждалої внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів дитини, такою вважається «дитина, яка внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту отримала поранення, контузію, каліцтво, зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства, була викрадена або незаконно вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалася, у тому числі в полоні». Держава зобов'язана вживати всіх необхідних заходів для забезпечення захисту цих дітей, догляду за ними та возз'єднання їх із членами сім'ї (зокрема розшук, звільнення з полону, повернення в Україну дітей, незаконно вивезених за кордон) [4].

ООН в Загальній декларації прав людини проголосила, що діти мають право на особливе піклування і допомогу [5].

Конвенція про права дитини проголошує, що дітям мають бути надані необхідні захист і сприяння..., якнайкраще забезпечення інтересів дитини для повного і гармонійного розвитку її особи, сприяння зростати в сімейному оточенні, в атмосфері щастя, любові і розуміння, надання

дитині такого захисту і піклування, які необхідні для її благополуччя... [6].

Кожного дня перелік зафіксованих в Україні порушень загальноновизнаних норм і принципів ведення війни з боку держави-агресора невпинно зростає [7, с.269-270].

Вчиняються РФ порушення статей 6 і 37 Конвенції ООН про права дитини, статті 3 Женевської конвенції і статті 77 Протоколу I до Женевської конвенції – право на життя та захист від катувань [8], статті 3 Європейської конвенції з прав людини про заборону катування [9].

Страхітливими та надзвичайно жорстокими є застосування РФ недозволеної зброї, зокрема фосфорних бомб, касетних снарядів та запалювальних авіабомб, які порушують ст. 23 Гаазької Конвенції, ст. 51 Додаткового протоколу до Женевської конвенції [10]. Ворогом порушено статтю 24 Конвенції про права дитини, статтю 34 – право на захист від сексуального насильства. (Події в Бучі залишаться в історії для українців трагедією, для Росії – ганьбою, а злочини скоєні російськими військовими стануть справедливим вироком.)

Порушено ст. 28 Конвенції про права дитини, ст. 31 про права дитини на дозвілля і культурний розвиток. Так, У Києві 20 березня окупаційні війська РФ обстріляли торговельно-розважальний центр. В Іванкові 27 лютого окупанти спричинили пожежу в місцевому історико-краєзнавчому музеї. Всесвітньо відомим є також випадок із авіаударом по драматичному театру в Маріуполі.

Можна продовжувати перелік норм, які порушувались та продовжують порушуватись: ст. 38 Конвенції ООН про права дитини, ст. 77 Додаткового протоколу до Женевської конвенції з приводу мобілізації неповнолітніх окупаційною владою так званих «ЛДНР».

Жахливими є порушення ст. 17 Женевської конвенції – перешкоджання евакуації дітей із окупованих територій. [11]. 8 квітня 2022 року внаслідок ракетного обстрілу залізничного вокзалу в Краматорську Донецької області, на території якого більше 4 тисяч людей очікували на евакуацію, загинуло 7 дітей.

Під час війни було створено багато нових дієвих інституцій, благодійних фондів, волонтерських рухів, громадських організацій, що сприяють та допомагають захистити дітей. Розроблено чат боти, які допомагають людям в тому випадку, якщо вони хочуть прихистити чи всиновити дитину, яка втратила батьків та рідних. Один з таких ботів, який набирає популярності «Дитина не сама», де кожен може отримати відповідь стосовно тимчасового прихистку.

Питання про захист цивільних прав під час війни є на сьогоднішній день чи не найактуальнішим. Саме тому наша країна, зарубіжні країни та усі відомі міжнародні організації повинні дуже пильно

стежити за тим, щоб у цей складний час не порушувались основні права людини, а особливо – дитини.

Безперечно, малою кров'ю агресор не відкупиться, офіційною оцінкою діянь агресора будуть займатися Міжнародний суд ООН, Міжнародний кримінальний суд ООН, Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України, іноземні суди в «дружніх» юрисдикціях та Європейський суд з прав людини. Проте, українські науковці-юристи не повинні залишатися осторонь цих питань та збирати матеріали, що в подальшому безперечно, будуть використані вищезазначеними судовими установами.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Сімейний кодекс: Кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. №21-22. Ст. 135.
3. Діти війни [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL <https://childrenofwar.gov.ua/about-us/> (дата звернення 04.05.2023)
4. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402- III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 142.
5. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. Права людини і професійні стандарти для працівників правоохоронних органів в документах міжнародних організацій. К. Сфера. 2002. С.9-12.
6. Конвенція про права дитини: Конвенція ООН від 20 листопада 1989 року. *Зібрання чинних міжнародних договорів України*. 1990. №1. с. 205. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення 09.04.2023 р.)
7. Чулінда Л.І., Слущка О.С. Порушення прав людини під час війни в Україні. Modern problems in science. XIX International scientific and practical conference. Vancouver Canada. 2022. С. 269-271.
8. Про захист цивільного населення під час війни : Конвенція, затверджена в Женеві від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text. (дата звернення 09.04.2023 р.)
9. Європейська конвенція з прав людини від 4 листопада 1950 р. Права людини і професійні стандарти для працівників правоохоронних органів в документах міжнародних організацій. К.: Сфера. 2002. С. 239-283.
10. Про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї : Положення про закони і звичаї війни на суходолі : IV Конвенція, ухвалена на Другій мирній конференції в Гаазі від 18.10.1907. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text. (дата звернення 09.04.2023 р.)

11. Злочини росії проти українських дітей. URL: <https://urkrainer.net/zlochyyny-proty-ditey/> (дата звернення 07.04.2023 р.)

БОРИСОВ Євген

Міжнародний гуманітарний університет (м. Одеса),
доцент кафедри державно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук, доцент

ГУМАНІТАРНИЙ ВИМІР РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Аналіз розвитку впливу міжнародного права, зокрема гуманітарного на нинішню військово-морську діяльність неможливий без аналізу такого документу, як Х Гаазька конвенція від 18 жовтня 1907 року [1]. Ця угода набула чинності у 1910 році та діяла щонайменш до 1949 року, а тому серед іншого вона охопила низку військово-морських конфліктів у різних регіонах світу, а також Першу та Другу світові війни.

Як з цього питання зазначає Дітріх Шиндлер, загалом Х Гаазька конвенція запозичила значну кількість норм Конвенції 1899 р., але істотно розширила її приписи, зокрема запровадивши нові механізми у статтях 5-9, 13, 15-17, та 19-23, це пояснюється зокрема й тим що вона доповнювала вже не Женевську конвенцію 1864 року, а її нову редакцію, схвалену на тих самих Гаазьких конференціях [2, р. 335].

Зокрема у ст. 5 Х Гаазької конвенції містилися уточнення щодо маркування військові госпітальних суден та їх прапорів, особливо у ситуації захоплення такого судна воюючою стороною, та вказувалося на обов'язок таких суден забезпечити можливість бачити їх маркування у нічний час, інакше вони позбавлялися відповідних гарантій. Також у ст. 6 вперше містилася заборона на використання розпізнавальних знаків госпітальних суден іншими кораблями, як в мірний, так й у воєнний час.

Також у ст. 7 Х Гаазької конвенції уперше регламентується ситуація бойових дій безпосередньо на кораблі, із вказівкою, що за таких умов хворі та поранені повинні бути «поважані і пощаджувані, наскільки це можливо», при цьому корабельні відділення (англ. «wards») для хворих й поранених за загальним правилом не можна було використовувати для будь-яких інших цілей, окрім тих, для яких вони були спочатку призначені, та поки вони потрібні хворим і пораненим [1].

Також ця стаття вказує, що командир, у чию владу вони потрапили, може застосувати ці корабельні відділення для інших цілей,